

อาการที่พบในระยะหลังคลอด

และการปฏิบัติตัวเพื่อสุขภาพที่ดี

ระยะหลังคลอด หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่คลอดลูกจนถึง 6 – 8 สัปดาห์หลังคลอดซึ่งเป็นระยะที่อวัยวะต่างๆของร่างกายพยายามปรับตัวให้กลับคืนสภาพเดิมเหมือนก่อนตั้งครรภ์

ดังนั้นแม่ควรทราบถึงอาการต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในระยะหลังคลอด รวมถึงวิธีการดูแลตนเองเมื่อมีอาการดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อช่วยให้แม่สามารถฟื้นตัวได้รู้สึกสดชื่นแข็งแรงสุขภาพกายสุขภาพใจดี

อาการต่างๆที่พบในระยะหลังคลอดและการปฏิบัติตน

1. อ่อนเพลีย

การปฏิบัติตัว

- นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ
- รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบถ้วน
- ดื่มน้ำมากๆ
- อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด สงบ อากาศถ่ายเทสะดวก
- ทำจิตใจให้สบาย ผ่อนคลาย และไม่ตึงเครียด
- ควรมีคนอยู่เป็นเพื่อนสำหรับไว้คอยดูแลและช่วยเหลือ

2. น้ำคาวปลาออกทางช่องคลอด

การปฏิบัติตัว

- ใส่ผ้าอนามัยเพื่อรองรับน้ำคาวปลาและทำความสะอาดรวมทั้งเปลี่ยนผ้าอนามัยทุกครั้งเมื่อมีน้ำคาวปลาออกจำนวนมาก หรือทุก 3 – 4 ชั่วโมง เพื่อป้องกันการสะสมของเชื้อโรค
- สังเกตลักษณะและกลิ่นของน้ำคาวปลา หากพบว่ามีลักษณะผิดปกติหรือมีกลิ่นเหม็นผิดปกติ ควรบอกให้แพทย์ทราบ

3. ปวดมดลูกภายหลังคลอด

การปฏิบัติตัว

- แม่ที่คลอดลูกตามธรรมชาติให้นอนคว่ำและใช้หมอนประคองบริเวณมดลูกไว้เพื่อบรรเทาอาการปวด
- ควรดื่มน้ำมากๆและถ่ายปัสสาวะทุกครั้งที่ปวดเพราะเมื่อกระเพาะปัสสาวะว่างจะทำให้มดลูกทำงานได้ดีขึ้น
- สามารถรับประทานยาแก้ปวดตามที่แพทย์สั่งได้

4. อาการปวดแผลฝีเย็บ

การปฏิบัติตัว

- 24 ชั่วโมงแรกหลังคลอดให้ใช้ผ้าสะอาดห่อน้ำแข็งหรือกระเป๋าน้ำแข็งประคบบริเวณแผลฝีเย็บจะช่วยบรรเทาอาการปวดและลดบวมได้
- ทำความสะอาดบริเวณแผลฝีเย็บเมื่ออาบน้ำและหลังการขับถ่ายทุกครั้งและซับแผลให้แห้งสนิท
- สามารถรับประทานยาแก้ปวดตามที่แพทย์สั่งได้
- หลังออกจากโรงพยาบาลควรนั่งแช่แผลฝีเย็บในน้ำอุ่นอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ครั้งละ 10-15 นาที เพื่อช่วยให้เลือดไหลเวียนไปเลี้ยงบริเวณแผลฝีเย็บได้สะดวกแผลหายเร็วขึ้น
- บริหารร่างกายโดยการขมิบช่องคลอดเพื่อให้เลือดไหลเวียนได้ดีกล้ามเนื้อบริเวณฝีเย็บแข็งแรงและหายเร็วขึ้น
- ถ้าแผลฝีเย็บบวมมากและรู้สึกเจ็บมาก จะนั่งไม่สะดวก อาจใช้ห่วงยางเล็กๆรองนั่งจะทำให้รู้สึกดีขึ้น

5. เหงื่อออกมากผิดปกติ

การปฏิบัติตัว

- ให้ดื่มน้ำมากๆเพื่อลดไข้และการสูญเสียน้ำออกจากร่างกาย

6. เต้านมคัดตึง

การปฏิบัติตัว

- ใช้ผ้าขนหนูชุบน้ำอุ่นประคบรอบๆเต้านมพร้อมกับบีบนิ้วเบาๆทั่วทั้งเต้าแล้วบีบน้ำนมออกมาจนลานนมนิ่มแล้วให้ลูกดูด เมื่อลูกดูดจนเกลี้ยงเต้าแล้วให้ใช้ผ้าขนหนูชุบน้ำเย็นประคบ
- ควรใส่เสื้อยกทรงไว้เสมอเพื่อพยุงเต้านมป้องกันไม่ให้นมหย่อนยาน
- กรณีที่ปวดเต้านมมากให้รับประทานยาแก้ปวดตามที่แพทย์สั่งได้ แต่ถ้ามมีอาการบวมแดง กดเจ็บ หรือมีไข้สูงควรไปพบแพทย์

7. อาการท้องผูก

การปฏิบัติตัว

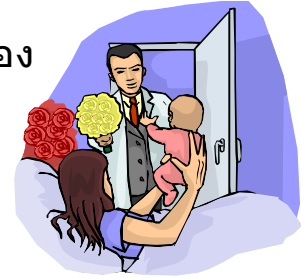
- รับประทานผัก ผลไม้ และดื่มน้ำมากๆ
- ออกกำลังกายอย่างเหมาะสม ไม่หักโหม เพื่อให้มีการเคลื่อนไหวของลำไส้
- ถ้าท้องผูกมากควรปรึกษาแพทย์ ไม่ควรซื้อยาระบายมารับประทานเอง

8. ความรู้สึกหดหู่ใจหลังคลอด

การปฏิบัติตัว

- พ่อเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยดูแลระดับประคองจิตใจแม่และช่วยแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงลูกตามความสามารถที่จะทำได้

วิธีปฏิบัติตัวสำหรับแม่ในระยะหลังคลอดเพื่อสุขภาพที่ดี

- 1. การรับประทานอาหาร** ควรรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ โดยเฉพาะควรเพิ่มการรับประทานอาหารประเภทโปรตีนให้มากขึ้นอีก ได้แก่ เนื้อสัตว์ทุกชนิด ไข่ ถั่ว งา เต้าหู้ นมสด นมถั่วเหลือง
- 2. การพักผ่อนและนอนหลับ** ควรหลับพักผ่อนให้เต็มที่ อย่างน้อยวันละ 6 – 8 ชั่วโมงและหาเวลาพักผ่อนบ้างเวลาลูกหลับ ทำจิตใจให้สบายไม่เครียด
- 3. การทำความสะอาดร่างกาย** ควรอาบน้ำวันละ 2 ครั้ง โดยการใช้ขันตักอาบหรืออาบน้ำด้วยฝักบัว ไม่ควรแช่ลงในอ่างน้ำ สระน้ำ หรือแม่น้ำลำคลอง สำหรับแม่ที่ผ่าตัดคลอดให้เช็ดตัวจนกว่าจะตัดไหมทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ทุกครั้งหลังขับถ่ายด้วยสบู่และล้างออกด้วยน้ำสะอาด โดยล้างจากด้านหน้าไปด้านหลังเสมอ ไม่ย้อนไปมาเพื่อป้องกันเชื้อโรคจากทวารหนักเข้าสู่แผลฝีเย็บและช่องคลอดแล้วซับให้แห้ง ห้ามสวนล้างช่องคลอด เปลี่ยนผ้าอนามัยทุกครั้งหลังทำความสะอาด
- 4. การทำงาน** สามารถทำงานบ้านเบาๆได้ตามปกติ แต่ไม่ควรยกของหนักหรือขึ้นลงบันไดบ่อยๆเพราะอาจทำให้แผลฝีเย็บแยกและกระบังลมหย่อนได้

5. **การมีเพศสัมพันธ์** ควรงดการมีเพศสัมพันธ์ในระยะ 6 สัปดาห์ หลังคลอด ก่อนมีเพศสัมพันธ์ควรไปรับการตรวจร่างกายหลังคลอด ว่าระบบภายในปกติดีแล้ว
6. **การตรวจหลังคลอด** ควรไปรับการตรวจ ประมาณ 4-6 สัปดาห์ หลังคลอด เพื่อ ตรวจสอบอวัยวะภายในอุ้งเชิงกราน ตรวจแผลฝีเย็บ และตรวจหาเซลล์มะเร็งปากมดลูก
7. **การมีประจำเดือน** การมีประจำเดือนครั้งแรกหลังคลอดของแต่ละคนไม่แน่นอนหากไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมีประจำเดือนในช่วง สัปดาห์ที่ 7 – 9 หลังคลอด ส่วนผู้ที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะมี ประจำเดือนมาช้ากว่า อาจจะยังไม่มีประจำเดือนเป็นเวลา 5 – 6 เดือนหรือนานกว่านั้น
8. **การรับประทานยา** ควรรับประทานยาตามที่แพทย์สั่ง ห้ามซื้อยา รับประทานเอง เพราะยาบางชนิดขับออกทางน้ำนมเป็นอันตรายต่อ ลูกได้

อาการผิดปกติหลังคลอดที่ควรมาพบแพทย์

1. มีเลือดสดๆออกทางช่องคลอด
2. น้ำคาวปลา มีกลิ่นเหม็นผิดปกติ
3. แผลฝีเย็บ หรือแผลผ่าตัด เจ็บมากขึ้น เป็นหนอง อักเสบ บวม แดง หรือแยก
4. มีไข้สูง หรือหนาวสั่น
5. ปวดศีรษะรุนแรง ตาพร่ามัว
6. ปวดเต้านมมากลูกดูดนมแล้วไม่ดีขึ้น เต้านมอักเสบ บวมแดง
7. ปัสสาวะแสบขัด ขุ่น
8. ปวดท้องอย่างรุนแรงโดยไม่สัมพันธ์กับอาหาร

